

УДК 378.147

ПОЧУЄВА В.В.,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов факультету No 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1021-3627>

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У статті розглядаються педагогічні умови формування іншомовної комунікативної компетенції студентів за допомогою застосування комунікативного підходу до навчання іноземних мов: взаємопов'язане навчання різних видів мовленнєвої діяльності, особистісно-діяльнісний підхід до навчання, диференціація навчання, активізація пізнавальної діяльності, забезпечення міжпредметних зв'язків.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетенція, професійна комунікація, комунікативний метод, професійна сфера, ситуативність, автентичність, активізація, особистісна мотивація.

Формування іншомовної комунікативної компетенції студентів є інтегральною частиною їхньої професійної підготовки. Іншомовна комунікативна компетенція передбачає оволодіння знаннями та вміннями, що допомагають діяти у конкретній іншомовній ситуації, а також сприяє формуванню міжкультурної компетенції особистості у поєднанні з її професійною діяльністю.

Комунікативна компетентність передбачає: практичне володіння індивідуальним запасом вербальних та невербальних засобів для актуалізації інформаційної функції комунікації; вміння варіювати комунікативні засоби у

зв'язку із зміною ситуативних умов спілкування, а також побудову висловлювань відповідно до норм мовного етикету.

Застосування комунікативного підходу у навчанні іноземних мов, безперечно, є ефективним способом формування професійної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів. Відповідно до комунікативно орієнтованого підходу, навчальні стратегії застосовуються у певній послідовності: від простого розпізнавання елементів іноземної мови, їх розуміння та запам'ятовування до самостійного відтворення цих елементів у різних комунікативних ситуаціях. Основною умовою реалізації цього підходу є постійне спілкування, моделювання реальних мовленнєвих ситуацій з урахуванням потреб цільових груп. [1]

Можна виділити такі педагогічні умови реалізації комунікативного підходу щодо навчання іноземної мови:

- мовленнєва спрямованість навчального процесу, яка полягає у практичному застосуванні іноземної мови, тобто мова використовується тут як засіб спілкування; чим реалістичніше буде дидактична ситуація, тим ефективніше застосовуватиметься мова; при цьому навчальний матеріал має бути побудований таким чином, щоб спонукати співрозмовників до мовленнєвої діяльності;
- функціональність навчання, що передбачає застосування таких методів, які дозволяли б найбільш ефективно засвоювати та тренувати лексичні одиниці та граматичні структури у мові, спонукати студентів до висловлювання своїх думок, тобто активізувати мовленнєву діяльність;
- ситуативність навчання, що передбачає відповідність навчального матеріалу професійної спрямованості студентів;
- врахування індивідуальності кожного студента, так як кожній особистості властиві певні природні здібності та навички спілкування, емоції та почуття, що утворюють набір якостей, від яких залежить процес комунікації та пізнання;
- новизна навчального матеріалу, що полягає у постійному оновленні та комбінуванні матеріалу з метою переходу до продуктивного говоріння. [2]

Таким чином, для формування іншомовної професійно-комунікативної компетенції при реалізації комунікативного підходу з огляду на сучасні вимоги до підготовки майбутнього спеціаліста необхідно ретельно відбирати зміст мовного матеріалу, форми та методи його презентації; використовувати такі навчальні методи та прийоми у навчанні, які б поєднували пізнавальні, автентичні, професійно спрямовані тексти з творчими, проблемними завданнями. У зв'язку з цим можна запропонувати наступний комплекс завдань, спрямованих на взаємопов'язане навчання різних видів мовленнєвої діяльності – читання, говоріння, аудіювання та письма, а саме:

Читання: пошук інформації як основа для виконання студентами різних завдань з мовлення та письма іноземною мовою; читання автентичних текстів іноземною мовою, що стосуються професії з теоретичних та практичних питань основних дисциплін, та отримання інформації для виконання творчих завдань, таких як презентації, проекти, розробка кейсів та інші.

Говоріння: підготовка та проведення студентами презентацій, бесід та доповідей з питань своєї майбутньої професійної діяльності; дискусії з теоретичного та практичного матеріалу з елементами мозкового штурму; рольові ігри у різних ситуаціях професійного спілкування іноземною мовою.

Аудіювання: прослуховування автентичних коротких професійних лекцій, презентацій, бесід, доповідей іноземною мовою з різних теоретичних та практичних питань, пов'язаних з професією; аналіз інформації та складання звіту про прослуханий ресурс у вигляді плану з ключовими словами та інші творчі роботи в усному та письмовому варіанті; після прослуховування студентам пропонується вирішити професійно значущі завдання.

Письмо: написання рефератів з теоретичних та практичних питань майбутньої професійної діяльності студентів; написання ревью професійних текстів іноземною мовою, які студенти читали чи вивчали; написання нотаток, звітів для усних виступів, які будуть представлені у межах виконання різноманітних навчальних завдань. [3]

Запропоновані вправи дають можливість студентам освоїти лексичний матеріал, систематизувати мовні кліше та граматичні структури; при цьому розвиваються пам'ять, творче мислення, механізми прогнозування, мовний здогад та інші властивості та характеристики особистості; підвищується мотивація студентів до вивчення дисципліни «Іноземна мова у сфері професійної комунікації». Завдяки різноманіттю форм та принципів комунікативного підходу у розвитку мовленнєвої діяльності цей метод стає змістовною основою активної пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання іноземних мов.

Характерними ознаками розглянутої технології формування іншомовної комунікативної компетенції є професійна спрямованість змісту навчання, забезпечення міжпредметних зв'язків, використання дидактичного матеріалу для поєднаної навчальної діяльності, навчання спільного прийняття рішень у процесі професійної діяльності; врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів, а також різного рівня володіння ними іноземною мовою. [4]

Для досягнення оптимального результату навчання за дефіциту аудиторного часу активно застосовуються інформаційно-комунікаційні технології. На базі універсальної платформи Moodle було створено електронні освітні ресурси, які мають на меті розширити можливості освіти. За допомогою системи дистанційного навчання Moodle реалізується спільна робота викладачів та студентів, а також активне навчання. Освітній контент ресурсу покликаний стимулювати інтерес та розвивати мотивацію до поширення мовних умінь та навичок. Застосування ІКТ сприяє розвитку нової мотивації для отримання знань, а вони, у свою чергу, стають все більш доступними завдяки вільному доступу до інтернету.

Такі ресурси містять завдання на читання, граматику, аудіювання та говоріння. В основному самостійна робота прив'язана до тем основного навчального посібника та є його продовженням; завдання онлайн розширюють теми занять, допомагають відпрацьовувати граматичні структури, мовні моделі

та стали вирази за темами. Використання творчих завдань, таких як створення презентацій, кросвордів, постерів, глосаріїв, робить великий внесок у розвиток творчої, активної особистості студента та одночасно залучає студентів до мовного середовища, тобто є одним з ефективних засобів підвищення мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Застосування завдань і прийомів, що стимулюють розумову діяльність студентів, дозволяє на заняттях з іноземної мови створити передумови для формування професійно-значущих для майбутнього фахівця розумових дій та операцій, котрі виробляються при вивченні спеціальних предметів, або забезпечити додаткову практику для вже сформованих дій. [5, 6]

Комп'ютеризація процедур контролю знань дозволяє підвищити оперативність статистичної обробки даних. Контроль засвоєння знань та способів пізнавальної діяльності, уміння застосовувати отримані знання у різних проблемних ситуаціях може будуватися як на основі оперативного зворотного зв'язку, так і відстроченого контролю. Інтеграція різних інформаційно-комунікаційних технологій у сферу освіти дозволяє робити навчальний процес динамічним, інформативним та результативним.

Використання принципів комплексного підходу у навчанні іноземної мови дозволяє вирішувати такі завдання: підвищення мотивації вивчення іноземної мови та, у комплексі з іншими дисциплінами, формування професійних інтересів та мотивів; виховання системного мислення спеціаліста, усвідомлення ним себе як особистості професіонала, свого місця та ролі у професійній спільноті та суспільстві в цілому; формування особистості спеціаліста, що володіє соціальними вміннями та навичками взаємодії та спілкування, індивідуального та спільного прийняття рішень; виховання відповідального ставлення до справи, соціальних цінностей та настанов професійного колективу. Успішна реалізація вищезазначених принципів можлива тільки при інтегративному використанні в навчальній моделі, що розробляється, різних методів, засобів і форм навчання, які відповідали б сучасним тенденціям у вищій освіті. Найбільш важливими вважаються методи особистісно-

орієнтованого та проблемного навчання у контексті професійної діяльності. [7, 8]

Таким чином, навчальний предмет "Іноземна мова", будучи інтегративним за своєю метою та міждисциплінарним за предметним змістом, сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетенції, розширенню освітнього кругозору студентів, соціалізації особистості майбутніх спеціалістів, підготовці їх до життя в умовах багатонаціонального та полікультурного світу.

Список бібліографічних посилань

1. Gower, R. Teaching Practice Handbook: Structures: Grammar and Function / R.Gower, S.Walters, D.Phillips. – https://thisisinsane.files.wordpress.com/2017/02/teaching_practice_handbook_by_roger_gower.pdf.
2. Rivers, W.M. A Practical Guide to the Teaching of English as a Second or Foreign Language / W.M. Rivers, M.S. Temperley.– <http://ebookoninternet.com/2354847/practicalguide-teaching-english-second-foreign-languagewilga-riversmary-temperley.html>.
3. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2000. – 174 p.
4. Richards J.C. Communicative Language Teaching Today. – New York; Cambridge : Cambridge University Press, 2006. – 136 p.
5. Dudley-Evans T., St John M.J. Developments in English for Specific Purposes. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008. – 238 p.
6. Block, C.C. & Press-ley, M. Comprehension Instruction: Research Based Best Practice. New York: Guilford. 2002. – 152 p.
7. Block, C.C., Gambrell, L.B. & Pressley, M. (Eds.). 2002. Improving Comprehension Instruction: Rethinking Research, Theory, and Classroom Practice. San Francisco: Jossey Bass, 2005. – 158 p.
8. Techniques & Principles in Language Teaching. – Oxford University Press, 2011. – 112 p.